

RESİM YAZILARI

Kaya Özsezgi

Bizde, edebiyat alanındaki deneme-eleştiri yazılarına koşut, tutarlı, yolu yordamı belirli resim eleştirisinin, daha geniş anlamıyla "resim yazısı"nın geleneği kurulamadı daha. Günlük gazetelerde, arada bir de sanat dergilerinde görünen kısa sergi eleştirilerine bakıp, bizde de resim eleştirisi var, diyemiyoruz göğsümüzü gere gere. Çünkü, öbür sanat dallarında olduğu gibi, resim eleştirisi de resim sorunlarının ortaya konulduğu, enine boyuna tartışma konusu yapıldığı, ressamların kendilerini birer eylem adamı olarak gördükleri ortamda söz konusu olabilir. Saptanmış bir görevi yerine getirmek üzere, çorbada bir kaşık tuzu olsun diye, yazılmış sergi yazılarına, birer eleştiri yazısı gözüyle bakamıyorum, içime sindirerek okuyamıyorum o türlü yazıları. Yalnız ben mi? Resmî gerçekten seven, hele bunu kendine iş edinmiş kimselerin, o yazılarda belirli bir eleştiri kaygısı, eleştiri sorumluluğu bulduklarını pek sanmıyorum. Sırası gelmişçe, bu konuda söz birliği etmiş gibi yakınmamız; iyi resmî kötüsünden ayıran, ressama desteklik yapan, sanat ortamına canlılık getiren eleştiri yazılarına olan susuzluğumuzu belgelemiyor mu? Ne var ki, ara sıra yayınlanan sergi yazıları, eleştiri yazısı olmaktan çok, birer tanıtma yazısı niteliğini taşıyorlar çoğunlukla. Eleştiri yazılarının ise, tanıtıcı özellikleri dışında, daha sürekli, daha kalın çizgileri vardır. Eleştirici, o kalın çizgilere inmek, o sürekliliği kavramak zorundadır. Bu zorunluğun bilincine varamayan yazılarsa, eleştiri katına yükselemezler, kendilerini izletip okutamıyorlar; yalnızca eleştiri olmaktan öteye gidemiyorlar. Bu çeşit olumsuz eleştirinin örneklerini sergi eleştirilerinden tutun da, sanatın başka kollarında yazılmış eleştiri yazılarına değin uzatabilirsiniz. Aşırı bir iyimserlik vardır o yazılarda, sanatçıyı övmeye, yerine göre göklere çıkarmaya bir eğilim vardır. Bir-iki yerde öğüt verir gibi konuşmayı severler. Böyle sürdürüp giderse, "ilerde çok daha iyi, başarılı eserler vereceğini" belirttikten bitirirler yazılarını öyle eleştiriciler.

Açılan bütün sergileri vermek, duyurmak çabasında olan yazılarda, daha da garip bir yön vardır: iyi sergilerle kötüler bir arada harman yapıldığından, çoğu zaman iyi ressamın güne gidiyor kötüler yanında, üç-beş sözle geçiştirilen sanatçıların olma durumuna düşüyorlar ister istemez. Salâh Bırsel, bir yazısında, şiir güldestelerini (antoloji) çokluk sevmediğini, çünkü öyle kitapların başarılı ozanlarla, başarısızları bir düzeyde tuttuklarını, ya da okuyucuda öyle bir izlenim uyandırdıklarını yazmıştı. Sergi yazıları da bir bakıma öyle.. O kısacık, ama bir yığın ressamı bir arada ele alan, sözümona eleştiren yazılarda, çok zaman kişisel bir "seçme" kaygısı bulamazsınız, açık-seçik bir yorumdan kaçınıyor gibidirler. Kaldı ki, o çeşit yazılar, sergi, çoğu zaman açılıp kapandıktan sonra yayımlandığı için, bu konuda meraklı kimselerin, sanatseverlerin ilgisine seslenme olanağını da bulamaz. Günlük gazetemizin, sanat olayları karşısındaki yetersiz davranışından ileri geliyor bu, biraz da. Sergiyle ilgili, haber niteliği taşıyan fotoğrafların bile, gazetede, sergi kapandıktan sonra çıktığı, sık rastlanan olaylardandır.

Doğrudan doğruya görsel (plastik) sanatları, bu sanatların sorunlarını içine alan dergiler çıksa, belki olumlu yoldan resim sanatını ilgilendiren yazıların sürekli bir ortama aktarılması gerçekleşmiş olurdu. Adnan Turani'nin, bir yığın güçlükler karşısında yirmilki sayı yayınladığı "Sanat ve Sanatçılar", bu konuda atılmış olumlu, birçok eksiklerine karşın yerinde bir adımdı. Baskı ve dizgisiyle belirli bir çizgiyi tutturma yolundaydı. Ne var ki, kişisel çabaya dayanan öbür atılımlar gibi, bir yere değin gelebildi ve sustu.

Sanat dergilerimize gelince, resim sanatının sorunlarını, resimle ilgili düşünceleri, bir deneme yazısının özgürlüğü, çekiciliği içinde veren yazılara pek seyrek yer veriyor yayımcılarımız. Bir yandan, bu konuda yazı yazan, bu

iş kendine uğraş edinenlerin, bir elin parmaklarıyla sayılacak kadar az oluşu, öte yandan sürekli bir resim yazısı geleneğinin henüz kurulamayışı yüzünden, dergi okurları, bu çeşit yazılara ister istemez kapalı kalıyorlar. Oysa resim sanatının, geniş halk yığınlarına ulaşması, çevresini genişletmesi, biraz da bu geleneğin kurulmasına, yaygınlaşmasına bağlıdır. Resim sanatının, çoğu kimselere yabancı olan sorunları resim yazıları yoluyla ortaya getirildikçe, gerçek resme yakınlaşma da sağlanmış olacaktır. Resim yazıları, halka, resmî sevdirmede, anlatmada, tanıtımda önemli bir etken olabilir. Resim sergilerini görmeye gelenlerin, merak ettikleri, öğrenmeğe can attıkları nice konularda, ressama danışmak için fırsat kollamaları başka neyle açıklanabilir? Çeşitli nedenlerle sorulan sorular, bize çoğu zaman pek olası gelmiyorsa, bu, halkın resim sanatıyla olan ilişkisinin, bilinçli bir temele oturmamasından ötürüdür.

Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun, Cumhuriyet gazetesinde uzunca bir süre sürdürdüğü yazılarını, bir de Bilge Karasu'nun yedi yıl öncesine değin, Forum'da yazdığı resim eleştirilerini anıyorum daha çok. Resimle şiirin kucak kucak olduğu, o "alı-pullu" yazıları. Eyüboğlu'nun, kesmeden sürdürmesini gönül ne kadar isterdi... Sanırım, gazetenin her hafta izlenen, okunan yazılarıydı o yazılar. Daha çok öykücü yönüyle bilinen, tanınan Bilge Karasu'nun eleştiri yazılarını ise, bugün sıradan eleştiri yazısı yazan birçok kimselerin bulup okumalarını salık verebilirim. Resim sanatımız üzerine incelemeye gireceklerin, o yazılardan yararlanacaklarını sanıyorum.

Bu yönden, resim yazılarının, giderek, köklü araştırma ve incelemeler için bir başlangıç olacağı, öyle çalışmalarını körükleyeceği de söylenebilir. Aslında bu konuda yazılan kısa eleştiri yazılarını da küçümsemek gerekir; sanat ortamımız, bugün, o yazıların artmasını öznlüyor daha çok. Resim yazıları çoğaldıkça, tutarlı, olumlu bir düzeye ulaşanlar, kendilerini daha bilinçli bir ortamda kabul ettirecektir. Öyle olunca da, resim yazısı, resim eleştirisi yazanlara, bugün olduğu gibi, birer "sanat havaris'i" gözüyle bakılmıyacaktır belki de.